

ארץ חיינו

ר' שילה בר ניצן

הנקודה העיקרית בדורנו, דור גאולה, היא ארץ ישראל¹
 והלב והמח דורשים פשר ומשמעות, להבין ולהעמיק את החיים בכלל לאור עניינם העקרי ומתוכו.
 בע"ה לימוד על החיים המתחדשים בארץ החיים
 לע"נ אבישי יצחק הי"ד בן משה אריה וסיגלית
 איש אמת ושלום
 עניו, אוהב הארץ והעם
 באמת ובשקט
 שנתעלה מאתנו
 חושף ומגלה תורת חיים.

א. ארץ ועם

"ארץ ישראל היא חטיבה עצמותית קשורה בקשר חיים עם האומה חבוקה בסגולות פנימיות עם מציאותה"² אי אפשר שלא ינוע בתוכי משהו בעקבות המשפט הזה, משהו בתפישה הנפשית היסודית של החיים שלי כבן לאומה הישראלית צריך להתברר. המקום שבו אני חי אינו חיצוני - מקרי לי - לנו. ארצנו האהובה באמת, איננה רק מקלט בטוח או כר להתפתחות מעשית או אפילו רוחנית אופיינית לישראל, אלא כשני איברים שמקורם אחד חיים הם האומה וארצה.

אמנם גם לעמים אחרים יש קשר לארצם, וצרפתי יכול למסור את נפשו למען צרפת, זהו רובד נפשי - לאומי פשוט, האדם או הקבוצה חווה את עצמה ביחס לשטח שבו היא חיה, קיומה הרי תלוי בו במידה רבה ומסירותה על שטחה היא מסירותה על עצמה, על חייה.³ האדם יוצר קשר בינו לבין ארץ מגוריו.

אולם, לא כן ישראל וארצו, 'חטיבה עצמותית', העם והארץ בבחינת נשמה אחת בגופים מחולקים. לא האומה בוחרת את מקום מושבה, אלא מיסודה העצמי שייכת היא לארצה. וכמו שנאמר לאבי האומה "לך לך... אל הארץ אשר אראך ואעשך לגוי גדול - ושם אעשך לגוי גדול".⁴

ואין לך קץ מגולה מזה בשעה שהרי ישראל נושאים פריים בעין יפה לעם ישראל כי קרב לבוא,⁵ הנשמה מתעוררת, מניעה ודוחקת, הולכת ונחשפת בתחיית האומה והארץ.

1 מעייני הישועה לרי"מ הרל"פ זצ"ל עמ' קצ"ו.
 2 אורות ארץ ישראל א'.
 3 עיין אורות התחיה ב'.
 4 בראשית י"ב, א' ורש"י שם.
 5 סנהדרין צ"ח, ע"א.

ב. נותן נשמה לעם עליה

החיים הרוחניים הינם מופשטים באופן טבעי, עיקר עיסוקו של האדם הרוחני הוא בשכל החושב ומתבונן על עצמו ועל עולמו, ומתוך כך ניתן לחשוב בפשטות שאדם רוחני יהיה מנותק מהצדדים המעשיים - מציאותיים שלו, לא המעשה עיקר אלא המדרש, אהבת החכמה לשמה,⁶ אלא שעמדתו היסודית של הרמב"ם בראש הקדמתו למסכת אבות ש'נפש האדם אחת'⁷ תובעת להעמיק את המבט, ולחדור אל שורשם של הופעות.

ביסוד הנפש האישית ומעבר לזה, הלאומית,⁸ עומדת מציאות עמוקה ומקיפה יותר, מופשטת וכוללת. ומתוך כך הולכות ונמשכות ההופעות המעשיות במציאות, בכל כח וכח על פי אופיו ושליחותו.

גם התנהלותה של האומה הישראלית בשנות גלותה הארוכות, היא ביטוי של אותה נשמה שמתוכה מונעות האומה וארצה להתנהל ולחיות. הניתוק הזה בין האומה לארצה הוא בעצם חסרון בהופעת החיים הישראליים המלאים, והאומה מתכנסת בד' אמות של הלכה, בשמירה עמוקה ואיתנה על הקשר הרוחני המופשט אל דבר ה' זו הלכה,⁹ באמונה שעוד תצמח ותגדל לחיות כאמת, ובשקיקה תמידית לגאולה, למשיח שיבוא וישיבנו לארצנו, לחיינו.¹⁰

אלא, שבסדרה הנהגת אב רחמן¹¹ את בניו, הולכת ומתעוררת תנועה פנימית לשוב לציון, חיי ישראל תובעים את הופעתם, והתנועה הולכת ומתרחבת בקרב בני האומה, ותשוקת החיים נעורה, לשוב לחיות, להיות לאומה.¹²

ג. גר אנכי בארץ אל תסתר ממני מצותיך¹³

שטף של חיים הולך וסוחף את בני האומה לפעול לעלות לציון, ובשטף הגדול הזה נוצרת סערה, חיי הגלות הדלים והחשוכים נמאסים והנפש הומה לרחבות ואור, והשקיקה הזאת סוערת ודוחפת בלי יכולת לעצור, קדימה קדימה, והעבר נשמש ונזרק בדרך לעתיד מאיר עיניים ולב.

בניית הארץ האהובה, ארץ מולדת, והמאבק על החזקת קיומנו בה, ממריץ את הדם בכל האברים כולם והגוף חי ופורח, והאדמה אדמתנו נענית ויוצאת לקראתנו, ושטף חיים אדיר מתגלה במדינה, צבא וכלכלה וכישורי מעשה רבים אין ספור.

6 עיין בדברי השואל בשו"ת הרשב"ש סימן ג'.

7 'דע שנפש האדם אחת ויש לה פעולות רבות חלוקות...' הנפש איננה רק צירוף של פרטי הכוחות הנפשיים, אלא עצם חי מופשט שעומד בבסיס הקיום הנפשי - מציאותי שלנו, ומניע אותו. ובהמשך מפרט הרמב"ם את חמשת הכוחות ואחד מהם השכל.

8 אומה תמיד מאופיינת בכך שיש יסוד מסוים שגורם לאוסף הפרטים להתאגד לציבור, ובישראל באופן מיוחד הכלל היו מושג קודם לפרטים, 'עם' זו יצרתי לי תהילתי יספרו' אשר בחר בנו מכל העמים, מציאות רוחנית מופשטת שאינה תלויה בפרטים אלא להיפך כל קיומם ממנה, מעין דברי הרמב"ם לגבי נפש האדם. ועיין שיחות הרצ"ה פרשת שמות.

9 עיין אורות, אורות התחיה נ'.

10 כתפיתם של ישראל בכל הדורות 'ובנה ירושלים' וכדומה. ובאופן פשוט הצפיה נסובה סביב הפעולה האלוקית שתשיב את ישראל לארצם, 'התעורר דלעילא'.

11 מלשון 'רחם' המאפשרת גדילה של המציאות באופן טבעי.

12 'כל חפץ החיים כל תשוקת חיי הכלל והפרט, כל תקוה של גאולה, רק ממקור מעין חיים זה הם נובעים, כדי לחיות את החיים הישראליים במלואם בלא סתירה ובלא הגבלה כלל' אורות ארץ ישראל ח'.

13 תהילים קי"ט, י"ט.

והנשמה בוערת בפנימי פנימיות מניעה ודוחפת להופעה שלימה, אחדותית וכוללת,¹⁴ והחיים מחפשים משמעות למאבקים, לכיבוש ולקיום.

הפער הגדול שבין תורה מופשטת, חשוכה וצרה לבין גוף חי ופורח בשמחה הינו גדול מכדי שיהיה ניתן לגשר עליו, צריך לחזור אל המקור האחדותי ולהופיעו בחיים, לשוב באמונה אל נשמתנו המחיה את הגוף ולהמשיך אותה אל הגוף.¹⁵

זוהי תשוקת ארץ ישראל, האומה כולה מבקשת לשוב לחיות 'חיי אומה בארצה' בקישור פנימי ומציאותי כאחד להופעת נשמתנו ומשמעותנו האמיתית והיחידה.¹⁶

ד. 'כולנו גוייסנו לכל'¹⁷ החיים

במקום הזה של התביעה לתשובה וחדוש, עומד כל אחד ואחד מבני האומה ומבקש בקרבו להיות מבוגיה, ובסתירה הפנימית שאי אפשר להמלט ממנה, שבין גוף לנשמה, יכול הוא לבחור להיות בן נאמן לאומה וללכת ולחשוף את האחדות, את העומק של החיים.¹⁸

מאבק זה הוא בנפש, במקום שבו אני חווה את המציאות, את הסתירה, רוצה ומייחל. ככל שנגדל לחיות באמת את התביעה ואת המציאות, ובעיקר את הפער שביניהם ונלמד בתוכנו להתמודד ולגדול בתוך הפער המוכרח הזה, בסתירות, בקשיים, בהתלבטויות,¹⁹ ניפתח יותר ויותר להופעת הנשמה המאחדת וכוללת, שמיטיבה את הנפש למקומה הראוי לה ומעמידה כל דבר במקומו הטוב באמת. ומתוך עבודתנו בע"ה תלך ותצמח בישראל הכרה נפשית עמוקה וערה קשובה לסתירות ומייחלת להופעת האחדות.

ה. הנקודה העקרית

ארץ ישראל כתביעה מרכזית, מעמידה כל אחד ואחד מאיתנו בעמדה של אחריות אמיתית על חשיפת הקשר העמוק הזה בקרבנו פנימה ומתוך כך בע"ה לכל עם ישראל ומרחבי ארצו השלימה.

14 עיין אורות ארץ ישראל ח' והתחיה א' ומ"ד. והתביעה הפנימית הזאת שמניעה את הסערות, דוחפת להופעה שלימה עד כדי חשיפת מציאות ההתיישבות וההחזקה בארץ חיינו כמצות ה' עלינו, כדברי הרמב"ן בהוספות לסה"צ ודברי החת"ס בחידושו למסכת סוכה שחרישה וזריעה בארץ ישראל הרי הם כהנחת תפילין. ועיין שיחות הרצ"ה פרשת בא סדרה ב'.

15 'עתה בא הקץ, הנו קרואים בתחיתנו הלאומית לתבע את עלבון האדם כלו, עלבון הנשמה האלוקית, שבידינו הופקדה לרוממה ולשגבה, נשמת אלוקים חיים, הצריכה להתפשט על כל העולם כלו, להאירו ולהחיותו...' אורות, קריאה גדולה, עמ' ק"א.

16 ועיין אורות הקודש ח"ב עמ' תכ"ג 'אירא דארץ ישראל הוא המחכים, הנותן הארה בנשמה להשכיל את היסוד של העולם המאוחד. בארץ ישראל יונקים מאור החכמה הישראלית, ממהות החיים הרוחניים המיוחדים לישראל, מהשקפת העולם והחיים הישראלים, שהיא ביסודה ההתגברות של העולם המאוחד על העולם המפורד...'.

17 לא במובן הימים אלא היקף החיים הנתבע.

18 היסוד להכרת התביעה בתוככי האדם, זיהוי עצמו כבן לאומה הישראלית, ומתוך כך הבחירה להיות מבוגיה, ושם ומתברר ביתר שאת היותו מבוגיה. 'וכל בניך למודי ה', ורב שלום בניך. אל תקרי בניך אלא בוניך' ברכות ס"ד.

19 עיין בדברי הרב זצ"ל בעולת ראייה לגבי 'שני כתובים המכחישים זא"ז' עמ' קפ"ד ובדברי המהר"ל בנתיב התורה פרק ו' לגבי הלימוד בחברותא.